

СЕКЦІЯ 1

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Басенко А.В., студент 5 курсу, групи 2.СГТЗ 601Гп.8

Спічак А.С., студентка 5 курсу, групи 2.СГТЗ 601Гп.8

Мороз В.М., д-р держ. упр., доцент кафедри педагогіки і психології управління
соціальними системами ім. академіка І.А. Зязюна

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
(м. Харків, Україна)*

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У РОЗВИТКУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ СПІЛЬНОТИ

У сучасному суспільстві, що постійно змінюється трансформуються всі соціальні інфраструктури, включаючи і ті, які є основою формування людського капіталу. Це перш за все інститут освіти і наукове співтовариство. Зміни цих соціальних інститутів здійснюється за допомогою реформ в результаті яких змінюються структури, правила процедури їх діяльності. Вище наведене свідчить про те, що відбуваються зміни у формі функціонування педагогічних і наукових спільнот. Змістом цих соціальних інститутів є соціальні відносини між окремими викладачами, вченими, їх колективами.

У межах цієї публікації ми ставимо за мету: по-перше, розглянути особливості розвитку взаємодії у межах науково-педагогічних спільнот, по-друге, окреслити перспективні напрями цієї взаємодії.

Головною особливістю науково-педагогічної спільноти є те, що доступ до інтелектуальних ресурсів лише частково проводиться у межах конкретного освітнього закладу або наукової дисципліни. Якби система знань обмежувалася лише інформаційними ресурсами конкретного освітнього закладу, то це б обумовило підвищення рівня недосконалості, догматизації. Тому інтелектуальний ресурс - це не тільки компонент інтелектуального капіталу вищої школи, але і результат використання соціального капіталу.

Ми погоджуємося з думкою Р. Патнема, який підкреслював, що соціальний капітал ідентифікує такі функції соціальної організації як соціальна довіра, норми і засоби взаємодії (мережі), які можуть поліпшити ефективність суспільства [1, с. 167], сприяють взаємодії всіх членів соціальних організацій в інтересах спільної мети [2].

Традиційно, у межах західної наукової думки, визначають три основні риси соціального капіталу: породження позитивних зовнішніх ефектів для членів групи; досягнення цих позитивних зовнішніх ефектів за рахунок спільних цінностей, норм, довіри, що потім впливає на поведінку членів групи; виникнення довіри, норм і цінностей з неофіційних форм організації на основі соціальних мереж [3, с. 1639]. Таким чином, ефективне використання інтелектуальних ресурсів в системі вищої освіти визначається ефективністю соціальних мереж, які виникають у науково-педагогічних спільнотах. Це знаходить прояв у різних значущих для цих спільнот подіях (конференціях, семінарах,

круглих столах, проектах, стажуванні, грантах, наукових журналах і сайтах, колективних монографіях тощо.

На переконання українського соціолога, дослідника соціального капіталу О. Демківа, на мікрорівні під соціальним капіталом зазвичай розуміють ресурси, якими може володіти людина, включена в соціальну мережу. Величина індивідуального соціального капіталу визначається характеристиками викладачів, вчених, їх колективів, їх мережевими статусами і доступом до цінних ресурсів. Чим більшою є соціальна мережа і чим різноманітніші члени цієї соціальної мережі - носії престижних статусів, виконавці важливих соціальних ролей, власники різного роду ресурсів, тим більш сприятливі умови створюються для розвитку індивідуального соціального капіталу членів соціальної мережі. І навпаки, відсутність в особистісній мережі носіїв цінних ресурсів, її однорідність і зосередженість в обмеженому соціальному (географічному, демографічному, етнокультурному, професійному, організаційному) просторі свідчать про обмеженість мережі. На рівні окремого ЗВО, наукової дисципліни, персоналу організації - соціальний капітал виступає як ресурс, що належить не лише окремим індивідам, а й соціальній групі в цілому [4, с. 5]. Залученість як окремих викладачів, вчених, так і їх колективів в широкі професійні соціальні мережі створюють додаткові комунікації, завдяки яким створюються цінні стосункові ресурси і збагачується інтелектуальний капітал, підвищується ефективність розвитку і використання інтелектуальних ресурсів.

Відтворення наукового знання завжди носить колективний характер і науково-педагогічне співтовариство необхідно розглядати через призму мережових взаємодій. Ці взаємодії можуть бути як безпосередніми, міжособистісними, так і заочними, опосередкованими науковими і педагогічними дискусіями. Окремо виділяють так звані «цитатні» комунікації, на підставі яких мережі постають як соціальні, поза дисциплінарні, поза організаційні спільноти, що виробляють різноманітні напрямки і теми в науці. [5, с. 156].

Соціальні мережі можуть пов'язувати представників різних наук, що сприяє підвищенню різноманітності членів мережі та позитивно впливає на відтворення і використання мережових ресурсів. Крім того, наукові співробітники можуть вступати в комунікацію і створювати спільноти на основі різного роду інтересів (економічних, моральних, культурних, пізнавальних), які постійно взаємодіють з їх науковими ідеями. У науково-педагогічній спільноті найчастіше соціальні зв'язки визначаються не особистісно-забарвленими контактами, а спільною роботою над будь-якими темами, проектами, публікаціями тощо. Це пояснюється нормами наукового етикету: навіть якщо особистісні розбіжності істотні, вони пом'якшуються в термінах наукової дискусії [5, с. 158].

На значущість соціальних мереж для професійного розвитку звертав увагу В. Мороз [6]. На переконання вченого віртуальні соціальні мережі сприяють, з одного боку, розширенню професійних контактів вченого, а з іншого – значно збільшують коло потенційних учасників наукового дискурсу.

Наукове співтовариство - це сукупність викладачів, вчених, педагогічних і наукових колективів, чия діяльність є найбільш активною частиною розвитку наукового пізнання. Наукове співтовариство є однією з найактивніших та прогресивних підсистем суспільства. Наукові спільноти різних країн у різних областях науки накопичили унікальний досвід свого становлення і розвитку. Класифікація наукових спільнот багатогранна (за сферою знання, за регіоном тощо) і кожна з них може розглядатися окремо. Зв'язки в соціальних мережах настільки різноманітні, що вони охоплюють усі частини різних спільнот і об'єднують представників різних наук і професій, в тому числі і педагогів вищої школи.

Особливу роль в мережових взаємодіях відіграє та частина педагогічного та наукового співтовариства, яку можна назвати носіями культурних цінностей, яка вміщує інтелектуальний капітал співтовариства. Перш за все, це педагогічні та наукові колективи, що становлять науковий, інтелектуальний капітал суспільства. При цьому кожен член цих

колективів - викладачі, вчені є носіями як частини загального знання, так і унікального індивідуального досвіду, певних особистісних якостей.

Приймаючи до уваги вище наведене можна сформулювати такі основні висновки:

По-перше, мережеві взаємодії є важливим елементом системи комунікації представників науково-педагогічної спільноти, адже саме у межах мережевого професійного спілкування існує можливість заочно збільшити коло залучених до обговорення наукової проблематики вчених та тим самим збільшити обсяг доступної до аналізу наукової інформації.

По-друге, соціальні мережі дозволяють їх учасникам (вченим) рознести своє професійне спілкування у часі. Це заваження є важливим з огляду на той факт, що територіальне розміщення потенційних учасників соціальної мережі є надзвичайно розгалуженим, а відповідно об'єднати зацікавлених в обговоренні наукової проблематики у межах конкретного часового періоду є надзвичайно складним та не завжди можливим до виконання завданням.

По-третє, серед найбільш популярних представників науково-педагогічної спільноти є такі соціальні мережі LinkedIn (соціальна мережа для пошуку та налагодження ділових контактів), academia.edu (соціальна мережа для вчених та винахідників, що надає можливість знаходити колег з близькими науковими інтересами, отримувати інформацію про їхні наукові досягнення), researchgate.net (соціальна мережа з обміну думками та публікаціями серед дослідників у сфері природничих та технічних наук), ssrn.com (соціальна мережа для спілкування дослідників у сфері соціальних та гуманітарних наук, таких як право, економіка, філософія, менеджмент, маркетинг тощо), myexperiment.org (соціальна мережа, орієнтована на спілкування у сфері науково-дослідницької діяльності; основна задача цієї мережі допомагати вченим знаходити наставників, консультантів, наукових керівників). Крім того до таких мереж можуть бути віднесені локальні мережі конкретних ЗВО.

Безумовно, вище наведені висновки не вичерпують порушеної проблематики, а отже можуть бути доповнені під час подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Putnam R. (1993). Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy. Princeton: / R. Putnam, R. Leonardi, R.Y. Nanetti // Princeton University Press. – 1993. – P. 167.
2. Putnam R. Bowling Alone: America's Declining Social Capital / R. Putnam // Journal of Democracy. – 1995. – January. – P. 65-78/
3. Durlauf S. N. Social Capital, in Philippe Aghion & Steven Durlauf / S. N. Durlauf, M. Fafchamps // Handbook of Economic Growth, Elsevier. – 2005. – V.I. – ch.26. – P. 1639-1699.
4. Демків О. Соціальний капітал українського общества: сильные и слабые капиталогенерирующие структуры [Електронний ресурс] / О. Демків // Социология: теория, методы, маркетинг. - 2012. - № 4. - С. 3-21. - Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/UJRN/crtmm_2012_4_3
5. Градосельская Г. В. Сетевые взаимосвязи в профессиональном сообществе социологов: методика контент-аналитического исследования биографий / Г. С. Батыгин, Г. В. Градосельская // Социологический журнал, 2001. № 1. С. 156-163.
6. Мороз С. А. Німецька модель підготовки науково-педагогічних кадрів: особливості розбудови та перспективи використання для розвитку трудового потенціалу вітчизняних ВНЗ / С. А. Мороз, В. М. Мороз // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія – 2016. – №2. – С. 87–96